

Financieel crisisplan

Inleiding

In hoofdstuk 10 van deze Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) (weerstandsvermogen van het fonds, inzet sturingsmiddelen) zijn de risico's waaraan het fonds blootstaat beschreven. Deze risico's kunnen ertoe leiden dat de statutaire doelstelling, het uitkeren van pensioenen, nu of op langere termijn in gevaar komt. Het bestuur is in dat geval genoodzaakt aanvullende maatregelen te nemen, aan te duiden als crisismaatregelen.

Doel van dit crisisplan is dat het bestuur vooraf beschrijft welke crisismaatregelen beschikbaar zijn, wat de impact van deze maatregelen is en welke procedures doorlopen moeten worden. Zodoende kan het bestuur slagvaardig opereren wanneer een crisis daadwerkelijk optreedt. Belangrijke aspecten van het crisisplan zijn evenwichtige belangenbehartiging (pensioengerechtigden, slapers, actieven en werkgevers) en (mogelijke) communicatie naar alle betrokkenen.

Dit financieel crisisplan beschrijft wanneer er sprake is van een financiële crisissituatie, welke risico's kunnen leiden tot een financiële crisissituatie en de maatregelen die het bestuur op korte termijn effectief zou kunnen inzetten indien in korte tijd de beleidsdekkingsgraad zich zeer snel beweegt richting kritische waarden waardoor het realiseren van de doelstelling van het fonds in gevaar komt. Dit financieel crisisplan is bedoeld voor het geval zich in de toekomst dergelijke situaties (dreigen) voordoen waarbij crisismaatregelen genomen moeten worden. Het plan geeft de te hanteren kritische beleidsdekkingsgraden, de te nemen maatregelen en de te volgen communicatie- en besluitvormingsprocessen aan. Het plan kan daarmee een goede leidraad zijn. In een crisissituatie zal het bestuur echter altijd op het moment zelf besluiten wat de beste handelswijze is.

1. Beschrijving tekortsituatie

Als de beleidsdekkingsgraad per kwartaaleinde lager is dan het Vereist Vermogen op basis van het strategische beleggingsbeleid bevindt het fonds zich in een situatie van tekort en voldoet het niet langer aan de criteria van het Vereist Vermogen. Het fonds stelt in dat geval binnen drie maanden een concreet en haalbaar herstelplan op, waarbij de in dit financieel crisisplan opgenomen maatregelen worden meegenomen.

Indien vijf opeenvolgende jaren de beleidsdekkingsgraad van het fonds onder het Minimaal Vereist Vermogen ligt en de dekkingsgraad bij die laatste vaststelling ook onder het Minimaal Vereist Vermogen dreigt te komen, loopt het fonds het gevaar niet langer aan de Maatregel Minimaal Vereist Eigen Vermogen zoals verwoord in artikel 140 van de Pensioenwet te kunnen voldoen.

2. Beschrijving financiële crisissituatie

Het bestuur onderkent dat marktwaardering van de pensioenverplichtingen en de bezittingen met onzekerheid is omgeven. De toekomstige rente is een voorname factor, evenals de toekomstige levensverwachting. De onzekerheid hieromtrent heeft het bestuur doen besluiten pas crisismaatregelen te treffen als naar oordeel van het bestuur sprake lijkt van een structurele en significante crisissituatie. Het bestuur voert immers een langetermijn beleid en wenst in het beleid naar alle betrokkenen niet op dagvolatiliteiten te reageren.

Dit financieel crisisplan treedt in werking als de statutaire doelstelling tot het uitkeren van pensioenen in gevaar komt.

Het fonds streeft er naar om de pensioenen te kunnen indexeren. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan 110% kan er op grond van de bepalingen in artikel 137 van de Pensioenwet en artikel 15 van het besluit FTK geen toeslag worden verleend. Het fonds heeft in haar beleidskader de wettelijke ondergrens van 110% overgenomen. Een beleidsdekkingsgraad lager dan 110% wordt om deze reden als voorstadium van een crisis aangemerkt. Dit crisisplan richt zich met name op maatregelen in een crisissituatie. In de communicatie zal wel rekening worden gehouden met het voorstadium, de situatie dat geen toeslag verleend kan worden.

Er is sprake van een financiële crisissituatie:

- A. Een daling van de dekkingsgraad in een periode van één maand met meer dan 5%-punt, waarbij de beleidsdekkingsgraad bij de start hoger is dan het Minimaal Vereist Vermogen, of met meer dan 1,5%-punt bij crisissituatie C.
- B. Indien de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds niet in staat is, om zonder aanvullende maatregelen die geen onderdeel uitmaken van het reguliere beleidskader, binnen de periode van tien jaar te herstellen tot het Vereist Vermogen. Op dat moment is de beleidsdekkingsgraad lager dan de "kritische beleidsdekkingsgraad". Een toelichting op de kritische beleidsdekkingsgraad staat vermeld in paragraaf 4 van dit crisisplan.
- C. Een beleidsdekkingsgraad lager dan het Minimaal Vereist Vermogen. Per 1 januari 2018 lag deze grens op 104,2%.

Dit crisisplan is met name gericht op nominale pensioenaanspraken. Bij de jaarlijkse actualisering van dit plan (zie paragraaf 9) zal bezien worden of aanpassing van grenzen en maatregelen wenselijk is.

3. Risico's

De volgende risico's kunnen volgens het oordeel van het bestuur leiden tot situaties die als financiële crisissituatie kunnen worden aangemerkt:

- Een stijging van de technische voorziening (TV), zonder dat hier een gelijke stijging van de beleggingen tegenover staat, bijvoorbeeld door:
 - een (langdurig) dalende rente waarmee de TV gewaardeerd dient te worden;
 - een wijziging van de methodiek van vaststelling van de TV, zoals bijvoorbeeld de UFR-methodiek;
 - een verhoging van de TV, door verzwaring van de grondslagen voor bijvoorbeeld sterfte, arbeidsongeschiktheid of toekomstige uitvoeringskosten.
- Een sterke daling van de waarde van beleggingen, bijvoorbeeld door:
 - een sterke daling van de beurskoersen van aandelen;
 - een sterke daling van de waarde van de beleggingen onder invloed van valuta-, krediet- of marktrisico.

4. Beleidsdekkingsgraad waarbij een bijstorting noodzakelijk is

Het bestuur heeft als onderdeel van dit financieel crisisplan een zogenaamde "kritische beleidsdekkingsgraad" vastgesteld. Dit is de beleidsdekkingsgraad waarbij het fonds er niet langer in slaagt om binnen de wettelijk gestelde maximale termijnen te voldoen aan het Vereist Eigen Vermogen, zonder de belangen van deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en andere aanspraakgerechtigden of de werkgever onevenredig te schaden en tot het korten van pensioenaanspraken en –rechten over te moeten gaan.

Het niveau van de kritische beleidsdekkingsgraad is onder andere afhankelijk van de rentetermijnstructuur en de verwachte meerrendementen op enig moment en wordt daarom jaarlijks bepaald. Op basis van de rentetermijnstructuur van 31 december 2017, de in het herstelplan per 31 december 2017 gehanteerde parameters en een hersteltermijn naar het Vereist Vermogen van tien jaar bedraagt de kritische beleidsdekkingsgraad 96,2%.

Het beleid van het fonds is reeds gericht op het beperken van de kans dat de beleidsdekkingsgraad zich richting deze kritische beleidsdekkingsgraad beweegt. Middels een ALM-studie wordt dit beleid regelmatig getoetst en herijkt.

Naast bovenvermelde situaties zal het fonds binnen zes maanden maatregelen nemen waardoor de dekkingsgraad direct voldoet aan het Minimaal Vereist Vermogen indien:

- in zes opeenvolgende jaren de beleidsdekkingsgraad van het fonds onder het Minimaal Vereist Vermogen ligt, en
- de dekkingsgraad bij die laatste vaststelling ook onder het Minimaal Vereist Vermogen ligt.

5. Maatregelen die ter beschikking staan

Het bestuur is in het geval van crisissituatie B en C genoodzaakt maatregelen te nemen, aan te duiden als crisismaatregelen. Het bestuur heeft alle mogelijke crisismaatregelen onderzocht wat heeft geresulteerd in de volgende mogelijke maatregelen:

1. Premieverhoging

De premie die door de werkgevers verschuldigd is wordt vastgesteld door het bestuur, na overleg tussen het fonds en de werkgevers. De premie wordt niet lager vastgesteld dan de gedempte kostendekkende toetspremie. De gedempte kostendekkende toetspremie wordt door het fonds vastgesteld op de manier als omschreven in de ABTN van het

fonds. Het bestuur heeft de mogelijkheid om een premie vast te stellen die hoger is dan de gedempte kostendeekkende toetspremie.

2. Bijstorting werkgever

Wanneer zich een crisissituatie B of C voordoet, treedt het bestuur van het fonds gelet op de uitvoeringsovereenkomst in overleg met de werkgevers over de benodigde bijstorting door de werkgevers

3. Beperken of niet toekennen van toeslagen

Het geheel of gedeeltelijk achterwege laten van de voorwaardelijke toeslagverlening van de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden wordt niet als crisismaatregel aangemerkt, maar als een regulier sturingsmiddel binnen het beleid. Immers: Indien de beleidsdekkingsgraad onder 110% ligt zal er geen toeslagverlening plaatsvinden.

4. Toepassen gesplitste kortingsregeling (zonder premie te verlagen)

Bij het korten van (een deel van) de pensioenaanspraken en pensioenrechten (7), kan het bestuur besluiten gelijktijdig de opbouw van pensioenaanspraken in dat jaar met een bepaald percentage te reduceren, de zogeheten gesplitste kortingsmaatregel. Zie verder onder 7.

5. Versoberen pensioenregeling (zonder premie te verlagen)

Het fonds stelt de pensioenreglementen vast in overeenstemming met de pensioenovereenkomst en het bestuur kan de werkgevers adviseren de pensioenovereenkomst aan te passen, waar het de opbouw van toekomstige aanspraken betreft.

6. Aanpassen beleggingsbeleid

Het aanpassen van het beleggingsbeleid bij verschillende niveaus van de (beleids)dekkingsgraad is onderdeel van het reguliere beleidskader zoals beschreven in de ABTN. In het geval van een crisissituatie zal ad hoc naar het beleggingsbeleid worden gekeken. Het wijzigen van het volledig mechanisch rebalancen van het aandelenbelang, zoals ook beschreven in de ABTN, is dan één van de mogelijk invullingen.

Indien het fonds een herstelplan heeft, houdt het fonds bij het aanpassen van het beleggingsbeleid rekening met de eisen van de toezichthouder (geen herstelvertraging en geen toename van het totale risico).

7. Kortten van pensioenaanspraken en pensioenrechten

De pensioenaanspraken en pensioenrechten van actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden worden in dit geval procentueel evenveel (uniform) gekort. Er wordt niet meer gekort dan strikt nodig is om voldoende te kunnen herstellen.

6. Mate van inzetbaarheid van de maatregelen

Om de legitimiteit van de hierboven genoemde crisismaatregelen aan te tonen, is in onderstaande tabel per maatregel een verwijzing opgenomen naar de fondsdocumenten.

Crisismaatregel	ABTN	Uitvoerings- overeenkomst	Pensioenreglement 2015
1 Premieverhoging	Hoofdstuk 8	Artikel 6.1	Artikel 19.2 ¹
2 Bijstorting werkgevers	Hoofdstuk 8	Artikel 4	
3 Beperken of niet toekennen van toeslagen	Hoofdstuk 7	Artikel 9	Artikel 6.4 en 18.4
4 Toepassen gesplitste kortingsregeling (zonder premie te verlagen)			Artikel 20.2 alleen mogelijk als korting wordt toegepast
5 Versoberen pensioenregeling (zonder premie te verlagen)			
6 Aanpassing beleggingsbeleid	Hoofdstuk 9		
7 Korten van pensioenaanspraken en –rechten (al dan niet gedifferentieerd)			Artikel 20.2

De maatregelen bij premieverhoging (1) en bijstorting door de werkgevers (2) in de voorgaande tabel zijn in de afgelopen jaren reeds in praktijk gebracht en zijn naar verwachting van het bestuur op basis van deze eerdere ervaringen in beginsel inzetbaar.

De mogelijkheid tot het korten van pensioenaanspraken en pensioenrechten (7) is opgenomen in artikel 20 van het pensioenreglement. Het bestuur verwacht dat het deze maatregel als uiterste maatregel ook daadwerkelijk zal kunnen inzetten. Op basis van de uitvoeringsovereenkomst d.d. 1 januari 2018 geldt een dusdanige bijstortingsverplichting voor de werkgevers dat een korting niet aan de orde kan zijn.

¹ Vastgelegd is dat 2/3 deel van de premie voor rekening van de werkgevers komt en 1/3 deel van de premie door de actieve deelnemers wordt bijgedragen.

7. Indicatie financiële effect van de maatregelen

De impact op de dekkingsgraad bij de verschillende maatregelen is in onderstaande tabel weergegeven. Hierbij is telkens uitgegaan van een dekkingsgraad van 100%.

	Crisismaatregel	Inzet maatregel	Impact op dekkingsgraad	Effectiviteit
1	Premieverhoging ²	+ 1% v/d pensioengrondslag	ca. +0,07%	jaarlijks
2	Bijstorting werkgevers ³	+ € 1 miljoen	ca. +0,33%	eenmalig
3	Beperken of niet toekennen van toeslagen			
4	Toepassen gesplitste kortingsregeling (zonder premie te verlagen)	eenmalig 0,1%-punt lagere opbouw	ca. +0,11%	eenmalig
5	Versoberen pensioenregeling (zonder premie te verlagen)	0,1%-punt lagere opbouw	ca. +0,11%	jaarlijks
6	Aanpassing beleggingsbeleid			
7	Korten van pensioenaanspraken en –rechten	korten 1%	ca. +1,00%	eenmalig

Uit de tabel volgt bijvoorbeeld dat bij een dekkingsgraad van 100% een additionele bijdrage van de werkgever (2) van bijvoorbeeld € 1 miljoen een stijging van de dekkingsgraad oplevert met circa 0,33%. Wanneer er in enig jaar een pensioenopbouw plaatsvindt van 0,1%-punt lager en wel de reguliere premie wordt voldaan (4), leidt dit tot een verhoging van de dekkingsgraad met circa 0,11%.

² De maatregel is niet beperkt tot het voorbeeld van 1%.

³ De maatregel is niet beperkt tot het voorbeeld van € 1 miljoen.

Bij de effecten geldt dat de impact op de dekkingsgraad mede afhankelijk is van de rentevoet, die hier nu circa 1,7% bedraagt.

8. Evenwichtige belangenafweging

Het bestuur maakt voor wat betreft de inzet van crisismaatregelen onderscheid naar de impact ervan op de verschillende groepen belanghebbenden. Hiermee draagt het bestuur zorg voor een evenwichtige verdeling van de lasten in een financiële crisissituatie.

Onderstaande tabel geeft inzicht in welke groepen belanghebbenden worden beïnvloed door een specifieke maatregel.

Crisismaatregel	Impact op belanghebbenden		
	Deelnemers	Inactieve deelnemers en uitkeringsgerechtigden	Werkgevers
1 Premieverhoging	Mogelijk	Nee	Ja
2 Bijstorting werkgevers	Nee	Nee	Ja
3 Beperken of niet toekennen van toeslagen	Ja	Ja	Niet direct
4 Toepassen gesplitste kortingsregeling (zonder premie te verlagen)	Ja	Nee	Niet direct
5 Versoberen pensioenregeling (zonder premie te verlagen)	Ja	Nee	Niet direct
6 Aanpassing beleggingsbeleid	Niet direct	Nee	Niet direct
7 Gedifferentieerd korten van pensioenaanspraken en –rechten	Ja	Ja	Niet direct

Bij aanpassen van het beleggingsbeleid ondervinden deelnemers en werkgever indirect impact aangezien de premie een opslag voor het Vereist Vermogen bevat. Bij onderdelen 3, 4, 5 en 7 ondervinden werkgevers niet direct een impact, maar de door hen toegezegde arbeidsvoorwaarde pensioen wordt wel minder aantrekkelijk.

Het bestuur heeft in zijn overwegingen ter beoordeling van de evenwichtigheid tussen de verschillende belanghebbenden de volgende overwegingen meegenomen:

- wat is het effect op de (beleids)dekkingsgraad van de te nemen maatregel?
- weegt het effect van de maatregel op de dekkingsgraad op tegen de impact voor de diverse groepen van belanghebbenden?
- zijn de bijdragen van de verschillende groepen van belanghebbenden met elkaar in evenwicht?
- zijn de maatregelen verstandig met het oog op voorzienbare toekomstige (korte en lange termijn) ontwikkelingen.

Het bestuur maakt voor wat betreft de korting van pensioenaanspraken en pensioenrechten in de basis geen onderscheid tussen de verschillende groepen. Naar mening van het bestuur is dit een evenwichtige verdeling van de lasten.

Het bestuur realiseert zich dat korting van pensioenrechten voor pensioengerechtigden leidt tot een direct koopkrachtverlies. Gelet op het feit dat maatregelen ‘premieverhoging’, ‘gesplitst korten’ en ‘versobering regeling’ alleen actieve deelnemers raken vindt het bestuur dat een uniforme korting van aanspraken samen met de crisismaatregelen alle belanghebbenden op een evenwichtige manier treffen. Op grond van de actuele omstandigheden kan het bestuur echter tot een andere verdeling besluiten. Zolang de bepalingen ten aanzien van de bijstortingsverplichting met de werkgevers van kracht zijn, zal er geen sprake zijn van korting van pensioenaanspraken en rechten. Het bestuur zal daarom vooralsnog geen beleid vaststellen ten aanzien van de spreiding van zowel

onvoorwaardelijke (beleidsdekkingsgraad onder het minimaal vereist vermogen) als voorwaardelijke (beleidsdekkingsgraad onder het vereist vermogen) kortingen.

9. Communicatie met belanghebbenden

Na vaststelling van dit financieel crisisplan zal het bestuur het plan voorleggen aan het verantwoordingsorgaan voor een oordeel. De actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden zullen daarna worden geïnformeerd over de hoofdlijnen van het financieel crisisplan middels een nieuwsbericht op de website en in de pensioenkrant van het fonds en tijdens de algemene deelnemersvergadering.

In het geval van een financiële crisissituatie B of C zal het bestuur met de toezichthouder communiceren op de daarvoor voorgeschreven wijze en met inachtneming van de daarvoor voorgeschreven termijnen. Aan alle actieve en gewezen deelnemers en pensioengerechtigden zal in aanvulling op al eerder gedane maandelijkse mededelingen over de financiële situatie van het fonds en herstelplan op de website worden gecommuniceerd dat van een crisis sprake is en dat er crisismaatregelen moeten worden genomen. Er zal tevens worden aangegeven welke crisismaatregelen dat zullen zijn en per welke datum ze zullen worden toegepast. Daarnaast zullen de crisissituatie en de te nemen crisismaatregelen tijdens de algemene deelnemersvergadering en in de pensioenkrant nader worden toegelicht.

Alvorens tot maatregelen te besluiten zal het bestuur tijdig in gesprek gaan met het verantwoordingsorgaan. Dit gesprek zal ook gaan over de wijze van communicatie voor zover niet wettelijk of door de toezichthouder voorgeschreven.

Indien de mogelijkheid tot een additionele bijdrage van de werkgever aan de orde komt zal daarover tijdig met de werkgever in overleg worden getreden.

In onderstaande tabel is het communicatietraject na vaststelling van een crisissituatie weergegeven:

Belanghebbende partij	Welke vorm	Wanneer
Toezi chthouder	brief	onverwijld
Werkgevers	schriftelijk	Informatie per e-mail binnen twee weken schriftelijke afspraken binnen acht weken
Actieve deelnemers	brief en bericht op website	binnen tien weken
	pensioenkrant en algemene deelnemersvergadering	na verzenden brief
Inactieve deelnemers	bericht op website	binnen tien weken
Uitkeringsgerechtigden	brief en bericht op website	binnen tien weken
	pensioenkrant en algemene deelnemersvergadering	na verzenden brief

Indien crisissituatie A zich voordoet zal het bestuur zich op dat moment beraden over de gewenste communicatie.

10. Beleid ongedaan maken crisismaatregelen

Wanneer de beleidsdekkingsgraad de indexatiedekkingsgraad (eind 2017 124,5%) heeft overschreden kan de toegepaste korting van de pensioenaanspraken (gedeeltelijk) ongedaan worden gemaakt. De pensioenaanspraken en pensioenrechten van actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden worden in dit geval procentueel evenveel (uniform) gecompenseerd. Bij de compensatie zal ervoor worden gezorgd dat het inhalen van kortingen geen gevolgen heeft voor toeslagverlening in de toekomst en ten hoogste 1/5 deel van het vermogen wat beschikbaar is wordt aangewend. Er wordt maximaal éénmaal per jaar gecompenseerd. De compensatie van de toegepaste korting krijgt voorrang op een eventuele inhaalindexatie. De “jongste” korting, echter niet meer dan tien jaar oud, wordt als eerste gecompenseerd.

Bovenstaand beleid is de leidraad. Het bestuur beslist evenwel jaarlijks over het al dan niet compenseren van de toegepaste korting.

11. Besluitvormingsproces

In het geval van een crisissituatie B of C treedt het bestuur onderling binnen één week in overleg. In het kader van een benodigde bijstorting zullen gesprekken met de werkgevers plaatsvinden en stelt het bestuur vervolgens de te nemen maatregelen vast.

Bij de besluitvorming over de te nemen maatregelen in het geval van crisissituatie B zal de volgende prioritering worden aangehouden:

1. Ten aanzien van het beleggingsbeleid (6) wordt gehandeld conform het in de ABTN opgenomen beleggingsmandaat en bij een crisissituatie zal het fonds voor ad hoc beleid de marktontwikkelingen in overweging nemen, ervan uitgaande dat het fonds niet beter belegt dan de markt.
2. Het bestuur treedt in overleg met de werkgever over de mogelijkheden voor
 - een premieverhoging (1).
 - een bijstorting door de werkgever (2) indien zonder deze maatregel het wettelijk herstelpad niet haalbaar zou zijn.
3. Indien de hiervoor genoemde maatregelen naar verwachting niet realiseerbaar zijn of niet tot het gewenste effect leiden, zullen als uiterste herstelmaatregel de pensioenaanspraken en –rechten gekort worden (7). Op basis van de uitvoeringsovereenkomst d.d. 1 januari 2018 geldt een dusdanige bijstortingsverplichting voor de werkgevers dat een korting niet aan de orde kan zijn.

12. Beoordeling actualiteit

Het bestuur zal het financieel crisisplan opnemen als vast agendapunt voor de jaarlijkse bestuursvergadering waarin de ABTN aan de orde komt. In deze vergadering zal het financieel crisisplan worden besproken en zal een toetsing aan de actualiteit plaatsvinden.